

VITA CALIXTI II PAPÆ

AUCTORE PANDULPHO PISANO.

(MURATORI, *Rerum Italicarum Scriptores*, tom. III, parte 1, pag. 418.)

Calixtus, qui et Guido, natione Francus, consanguinitatis lineam a regibus Alamanniæ, Franciæ atque Angliæ ducens, præfuit Romanæ Ecclesiæ annis v, mensibus... Hic a cardinalibus, qui cum papa Gelasio, jam Cluniaco sepulto, ab Urbe in Franciam venerant, dum esset archiepiscopus Viennensis in papam Calixtum electus est. Qui se indignum iterato reclamans, idcirco modis omnibus resistebat, quia incertum habebatur a multis utrum Romæ ratum factum hujuscemodi teneretur. Propter quod vix cappa rubea amiciri sustinuit, donec nuntii redeuntes a Roma per dominum Petrum, tunc episcopum vicarium, per cardinales omnes, et per dominum Petrum Leonis (nam iste nimium laboravit in verbo, propter diaconum filium suum Petrum Petri Leonis, qui potissimum Franciæ peregerat causam) per præfectum et consules, per clerum atque populum viva voce ac litteris electionem ipsam canonicè jureque confirmarent. Facto igitur hoc omnium subscriptionibus optime roborato, tunc papa solemniter a Lamberto Ostiensi episcopo et aliis quamplurimis in Dei nomine consecratus, simul cum suis omnibus Romam iter incæpit. Ventum est ad provinciam, in qua Sancti Juliani ecclesiam, cellam Psalmodiarum cœnobiis, idem papa nimium celebriter dedicavit. Inde per Sanctum Ægidium Romam non multo post sanus et incolumis rediit.

Ubi a jam dicto Petro Portuensi vicario, cardinalibus, clero toto ac populo tanta gloria est ac honore susceptus, quanta diebus nostris nullus unquam fuerit præsul de Roma tractatus. Ibi aliquandiu commorans Hugonem cardinalem a Benevento vocavit: idem enim dominus Hugo Beneventum tenebat. Cum quo simul et aliis pariter per Campaniam et Casinense cœnobiium ipsum adit Beneventum, ubi fere, ac si Romæ fuit, gloriose receptus. Venerunt ad eum illico Guillelmus Apuliæ dux, princeps Capuanæ urbis, Jordanus comes, Radulphus de Airola (1), Jordanus comes de Ariano, Robertus comes de Locotello, et innumeri alii, qui eidem ibi hominum fidelitatemque fecerunt. His itaque dispositis paulo post Romam per maritimum rediit. Tunc a Spiritu sancto commonitus Lambertum Ostiensem episcopum, dominum Saxonem cardinalem presbyterum Sancti Stephani in Cœlio monte, et Gregorium diaconum S. Angeli ut pacem pacis filiis in regno et Ecclesia reformarent, ad Henricum imperatorem in Alamanniam delegavit. Sed quid plus? Imo totum volo dicere verbo, Legati missi inscriptis pacem offerunt, et quemadmodum in Lateranensi palatio privilegio representat, pax ad velle papæ ab imperatore simul et recepta est, et perpetuo, annuente Domino, stabilita.

Inde in Apuliam, legatis jam ad Urbem reversis, iterato descendit, nam comes Rogerius de Sicilia tunc, nunc autem Italiæ rex (2), Calabriam et Apuliam ideo licenter intraverat; quoniam Guillelmus Apuliæ dux ut acciperet Alexii quondam imperatoris

A Constantinopolitani filiam, quæ vero postea ei data est in uxorem, Byzantium inerat, et terram quæ ei competit Domino papæ in eundo commiserat. Cumque jam dictus comes arcem de Calabria, quæ Miteloris (3) dicitur, obsideret, dominus papa ad eum ut ab obsidione cessaret, dominum Hugonem cardinalem direxit. Ivit cardinalis, et infecto negotio rediit. Papa autem in comitem tali omine surgit, quali et parentes (4) post eum, sicut ipsi vidimus, insurrecturi erant. Nam fere omnes cardinales meliores quos habuit in temporibus illis, sed et magnum Hugonem cardinalem nobilem et industrium mortuos cum non paucis ex domesticis perdidit, et deum quidquid voluit ipse comes Rogerius cum papa semivivo peregit. Rediit ad Urbem in lecto, evasit, et illo anno nonaginta septem annorum, sive abbatum numero Laterani concilium celebravit, in quo vir regali stirpe progenitus fere jam deperditam mundo pacem resituit.

B Fecit ordinationes in Urbe cardinali et episcoporum quamplures: primo in dominum cardinalem Petrum Leonis Sanctæ Mariæ in Trans-Tiberim, oleum fluxit; dominum Crescentium Sanctorum Petri et Marcellini, M. Amicum Sanctæ Crucis, Guidonem Sanctæ Balbinæ, Theobaldum Sanctæ Anastasiæ, Robertum Sancti Clementis; cum aliis presbyteris cardinalibus: Jonatham Sanctorum Cosmæ et Damiani, Matthæum Sancti Adriani, Americum Sanctæ Mariæ novæ, Angelum Sanctæ Mariæ in Dominica, Gregorium (5), qui et Tarquinius, Sancti Sergii, Joannem Danferii, virum nobilem, de Salerno Sancti Nicolai de carcere Tulliano; subdiaconos aliquot, meque Pandulfum usque ad subdiaconum ipse promovit; innumeros minoris officii clericos ordinavit. Nemo hunc unquam vidit Beati Petri basilicam sine donis intrare, nec missam inibi nisi prius assignato dono cantare. Hic pro pace servanda turres Centii Dominæ bonæ (6) et iniquitatis dirui, et reparari non ibidem præcepit; saxa optimæ fortitiæ supra Romam a Mortaldo comite exiit, et honori S. Petri adjunxit. Cortinas multas et pallia, candelabra de argento, campanas, et pavimenta, fundos, atque casalia Beato Petro donavit, et multa per ecclesias alias beneficia contulit. Aquam ad Urbem reduxit, molendina cum vineis juxta lacum aptavit, ecclesiam Sancti Nicolai in palatio fecit, cameram ampliavit, et pingi, sicut apparet hodie, miro modo præcepit. Interea Burdinus in Sutrio prope Romanam Ecclesiam persequi, peregrinos prædari, in papam et alios maledicta congerere, quæque alia hujusmodi poterat tam per se quam per alios facere non cessabat. Tunc papa fretus abunde, jamque ab omni parte Domino volente securus, parat magnum exercitum; Joannem Cremensem, cardinalem sancti Grisogoni, Sutrium contra Burdinum præmisit; ipse eum e vestigio sequitur, denum Sutrii convenerunt, pugnatur attentius, vincitur, capitur Burdinus, adducitur sic tamen camelo subvectus. Ivit cum victoria papa contra Godefri-

(1) Papebr. *Arcola*.

(2) Ab anno scilicet 1130, quo titulum hunc ei Anacletus antipapa concessit. Papebr.

(3) Papebr., forte *Nicefori*.

(4) Papebr., *Baresens*.

(5) Papebr., *Georgium*.

(6) Papebr., *Domus tyrannidis*, etc.

dum Laudensem (7) et Rainaldum comites de Cecano rebelles, et nisi Ranulli comitis de Airola intercessisset, proditio fecisset inde papa qualem justitiam debuisset, non tamen sine pace custos pacis abscessit, Burdinum in Cavensi conobio trudi præcepit, Romam rediit, et in alta pace resedit, pauperes profunde procurans.

Gaudebat mundus steret dum papa secundus. Sed nulla potentia longa : nam fere jam antiqui

(7) Papebr., *Gofredum, Landum, et Rainaldum comites*, etc.

Octaviani tempora redundabant. Jam Christus continue in mentibus fidelium nascebatur (8), dum febris inopina proveniens papam repente consumuit, et caput nobis omnibus in solo papa cecidit. Nec mora, confessus et ordinatus, omnibus ululantibus obdormivit in Domino, et sic pacis pater cum ipsa pace recedit. Sepultus est Laterani juxta domum papam Paschalem in festivitate sanctæ Lucæ virginis.

(8) Id est Adventus erat inchoatus. Papebr.

HESSONIS SCHOLASTICI COMMENTARIOLUS

De tractatione pacis inter Calixtum II pontificem Romanum et Henricum V imperatorem, anno Redemptoris 1119; deque concilio Remensi.

(GRETSENI Opera, t. VI, p. 549.)

LECTORI.

Abbas Urspergensis in Chronico Redemptoris anno 1119, ubi de Triburiensi conventu loquitur, ita scribit : *Aderant etiam legati tam Romanorum quam Viennensium, imo diversarum Ecclesiarum missi, confirmantes electionem domini Calixti. Cui profecto, dum universi nostrates episcopi obedientiam professi, synodum, quæ sibi juxta festum S. Lucæ indicabatur, collaudassent fieri, ipse rex semetipsum ibidem pollicebatur, ob reconciliationem universalis Ecclesiæ repræsentatum iri : id enim Catalaunensis episcopus et Cluniacensis abbas, apud Argentinam ipsum convenientes, multis ratiocinationum conatibus obtinuerunt. Ejusdem tamen actionem concilii, si quis plenarie cognoscere quærit, in litteris cujusdam scholastici nomine Hessonis elegantè enucleatam reperire poterit, id est, qualiter rex inter regnum et sacerdotium de concordia facienda consenserit ; insuper eidem concilio, cui videlicet III. Kal. Novemb. prædictus papa Calixtus secundus, vallatus ccccxxvi. Patribus, coram innumera multitudine cleri et populi præsedit, non adeo se præsentem, vicinum tamen exhibuerit, ubi et colloquio suo domini papæ legatis concessio, tandem inducias denuo quæsierit, propter generale colloquium cum principibus habendum, pro investituris scilicet ecclesiasticis, quas tantopere cogebatur amittere, ad ultimum vero idem Apostolicus, intacta inter se et regem concordia, synodalia prædecessorum suorum decreta confirmaverit, aliaque nonnulla, quæ res exigebat, naviter addiderit, sicque post dies fere XII, in virtute Spiritus sancti, rite finito concilio, cunctos apostolica benedictione confirmatos, ad propria redire permisit, unumquemque cum gaudio. Ipse quoque non multo post ad Italiam conversus, incredibile memoratu est, quanto tripudio, quamque immensa pompa non solum totius Romæ, verum etiam universarum provinciarum quas pertransierat, Christi vice sit susceptus. Ab illo tempore tam ipse jam vere Apostolicus, quam universus illum sequens Christi grex, de die in diem proficere cæpit, donec cuncta pars Burdini, quem aliqui idolum cognominare solent, in dies infirmata, conari contra Ecclesiam desit ; regni tamen cæpta commotio ac scelus, nullatenus quievit. Hæc Urspergensis. Consule Baronium anno 1119.*

Etsi autem pax et concordia inter sacerdotium et regnum hac vice constitui non potuit, postea tamen anno 1122, ingenti omnium bonorum gratulatione, constituta est. De qua vide Baronium eodem anno, tomo XII.

Ceterum Hessonis nomen codex manuscriptus non exprimebat. Urspergensis tamen vestigia secuti, non dubitavimus Hessonis nomen præscribere, cum quæ de Hessonis lucubratione Urspergensis prodidit, eximiam in hunc commentariolum quadrent. Fuit autem auctor iste eorum quæ in hanc narrationem conjecit, oculatus testis, quemadmodum ipse extremis verbis testatur.

HESSONIS SCHOLASTICI COMMENTARIOLUS

Qualiter nuper inter regem Henricum et dominum papam Calixtum causa cæperit ac processerit.

Venerunt ad regem apud Argentinam episcopus Catalaunensis et abbas Cluniacensis, acturi cum eo de pace et concordia inter regnum et sacerdotium.

^B A quibus cum rex consilium quæreret quomodo sine diminutione regni sui hoc exsequi posset, assumpta parabola sua respondit episcopus : « Si veram pa-